

Esszé a pedagógiáról

Egy debreceni tanácskozásra

Tüldimenzionált a cím: esszének nevezni néhány – talán nem is olyan rendhagyó –, pedagógiával kapcsolatos felvetést. Mégis annak szánám, gondolati kísérletnek ezt a néhány sort. Az esszé – mint tudjuk – kísérlet, s a mi pedagógiánk másból sem áll.

A kreativitással kapcsolatban zajlik egy kísérlet: a nyelv és vizualitás együttes alkalmazásával történő nyelvtanítás. A tanárpáros azt próbálgatja, miként lehetne a leglátványosabb eszközökkel, a legtöbb alkotó fantáziával, a legkorszerűbb elemek ötvözetével, a lehető legkevesebb stresszes iskolai körülmények között tanítani. A dolog – elsősök körében – tökéletesen működik. A gyerekek párnákon ülnek, játszva tanulnak, alkotva építik nyelvi ismereteiket, közben a legszebb iskolán kívüli rajzsakköri alkotásokat készítenek rengeteg anyag felhasználásával. A kísérlet, íme, sikeresnek mondható. Az egyetem, a pedagógiai intézmények, a szülők, a gyerekek s a két alkotó tanár – valamennyien elégedettek. Míg nem elkövetkezik a következő év, s az immáron második osztály tanulói láthatóan kedvetlenül ülnek a padban, s egy hagyományosabb, amolyan „feladom, oldd meg, kikérdezem” muszáj – óra végén, kifelé menet, felszabadultan mondja egyikük: „De jó volt ez az angolóra.” Nesze neked, korszerű szemlélet, alkotó fantázia!

Van ennek a jelenetnek számomra egy örökérvényű tanulsága: nem lehet kinyilatkoztatni valamely módszer egyedülálló érvényességét. Egyszerre, egy időben, azonos csoportoknál is – hát még egymást követő korcsoportoknál – a sokféleség érvényesül. Így a kreativitás szentsége sem teljesen érvényes. Nem beszélve arról, hogy a gyerek másképpen éli meg a pedagógus által „odakinált” lehetőségeket. Ugyanis ő az adott pillanatban csak azt az egy verziót ismeri, amit kap. S ezért azt

szereti vagy nem szereti. Illetve az egyik szereti, a másik nem. Az egyiket eltalálja a szabadság, a másikat feszélyezi.

Mi hát a teendő? Nem lévén Vlagyimir Iljics, bölcs és végleges választ magam sem tudok nyújtani.

Szerencsére a módszerek szabadságának korát éljük. A kínálat is nagy. Merjünk menet közben váltani. Figyeljük meg csoportjainkat. Mind más és más. Mi is legyünk mindig egy kicsit mások. Ez az igazi kreativitás.

Ha nem csak a „kor kihívásainak”, hanem a gyerekek várakozásainak is meg tudunk felelni. A tanítás kaland! Minden órát a hajdanvolt Bizottság együttes hajdanvolt lemezének címével kezdhethetjük: „Up for Adventure!”

Tantervekről gondolkodunk bőszen, újabb, helyi, komplex, globális... tantervek járnak az eszünkben. Persze újdonságok is, és születnek nagyszerű, átfogó elképzelések. S lassan kialakul egy új világszemlélet, ahol már minden megjelenhet és megjeleníthető: belefér a vers, a kép, a zene. S nemcsak az *olyan*, de az *amolyan* is, a nagy kultúra, a grand art és a szubkultúra, az ellenkultúra, a tömegkultúra... vagyis minden, amiről eddig nem vagy alig volt szó. Mégis mintha megint csak nem vennénk észre: kinek is tanítunk, kikkel is akarjuk valamely tananyagot, ismereteket, témát, világot feldolgoztatni. Mintha megint csak megfeledkeznénk róla: milyen is ez az új nemzedék?

A miénk hiányokból építkezett. Ezért aztán úgy képzeljük: most is e hiányok pótlása a legfőbb dolog. Dehogy. Itt

1996 őszén az Academia Ludi et Artis művészetpedagógiai egyesület a hajdúsági fővárosban tartott tanácskozást, ahol egy új típusú, komplex-integrált művészeti tantárgy tantervezésének esélyeiről volt szó. A viták közepette készülő tanterv *Pityang* fantáziájával kerül majd az OKI Központi Tantervi Adatbankjába.

öt–nyolc év alatt lecserélődött egy egész gondolkodásmód, megváltozott egy kulturális fogyasztási szokásrend. Ha a kultúra vége és eleje nem a múzeum-színház-hangversenyterem háromszög, alja pedig nem a rádiós magyar nóta, kultúrházi

haknidajdaj és televíziós Dallas-mese. Közel sem. Ma a kultúra a számítógép és környéke, ma egy közepesen képzett értelmiségi home page-ekben méri magát, és az Internet-kisugárzás mindent beborít. Ezek alján a video és számítógépes képijátékok eszméje szerénykedik, az ifjúsági megasztárok legtöbbször a totális hatalom vizuálisan túlméretezett jelképeibe burkolózik (nem éppen viszszafogott, intim megnyilvánulások ezek,

elvégre „megákról” van szó). A totális, kollektív magány igazi parodisztikus formája az acid-party, a speedre hajtó elit belső bezárkózásának remek alkönyvtára.

Milyen pozíciókra törhet ebben a new-age-ben (Eco-i fordulattal: new-middle age-ben) a tanár szerepe? Véleményem szerint a legfontosabb egy új gondolkodás-

mód kifinomultan precíz adagolása az oktatásban, s ez a computer-eszme nem torzult világgépe: a *sokútúság*. Behatolni, megnyitni a *fájlt*, alkönyvtárakkal utakat készíteni elő és elindulni. *Borges Labirintusa* a pedagógia jelenkori aranyösvénye.

Szerencsére a módszerek szabadságának korát éljük. A kínálat is nagy. Merjünk menet közben váltani. Figyeljük meg csoportjainkat. Mind más és más. Mi is legyünk mindig egy kicsit mások. Ez az igazi kreativitás. Ha nem csak a „kor kihívásainak”, hanem a gyerekek várározásainak is meg tudunk felelni. A tanítás kaland! Minden órát a hajdanvolt Bizottság együttes hajdanvolt lemezének címével kezdhetjük: „Up for Adventure!”

A királyi út. Egyszerre felmutatni és lehetőségeket tárni fel, elkanyarodni, belebonyolódni, rugalmasan elszakadni, egy témát ízeire szedni és a lehető legmélyebbre eljutni benne. A tanár mint *Hermész* a pszichopomposz (lélekvezető) elől halad, de mint maga is kalandok, ismeretlen folyosók izgatott kutatója, együtt izgul a növendékeivel. Együtt elindulni, eltévedni és újra feltalálni egymást a témabozótban. S végül meg-

érkezni úgy, hogy nem biztos: a tanár ezen az úton nem tanult és kapott legalább annyit, mint a növendékek. Ez egy esély. Ezt – még – megtehetjük.

Talán e világgép legalább olyan globális lesz, mint az a világválság, melyben *Hamvas* szerint már vagy hatvan éve élünk.

Sinkó István